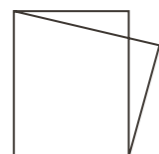

Gert Biesta: Undervisningens genopdagelse

Klim, 2018, 157 sider

Anmeldt af
Lisbet Hastrup
Clausen, lektor,
Læreruddannelsen,
vidensmedarbejder
Æstetik &
Pædagogik, VIA
University College

”Undervisning har betydning”. Sådan indleder Gert Biesta sin bog *Undervisningens genopdagelse*, og hele bogen fungerer som en lang argumentation for undervisningens vigtighed og stiller skarpt på lærerens opgave og betydning, og hvorfor man i det hele taget holder skole. Ikke Biestas ord; men der er et tydeligt slægtskab med K.E. Løgstrups tanker i essayet *Folkeskolens Formål*. I essayet hævder Løgstrup, at det at holde skole er en uoverkommelig (men helt essentiel) opgave. *Undervisningens genopdagelse* har således en overordnet formålsorienteret tilgang til pædagogikken og skolen.

Bogen er det fjerde bind i det, der oprindeligt skulle være en trilogi (de tre titler i trilogien er *Læring retur*, *God uddannelse i målingens tidsalder*, *Den smukke risiko i uddannelse og pædagogik*), og den er en form for opsummering eller konsolidering af de tanker, Biesta har

lagt frem i de tre foregående bøger. Biesta peger i sit forord på flere overordnede grunde til at lave en fjerde, opsamlende og samlende bog af sin trilogi om undervisning, hvoraf de væsentligste er de politiske, fordi der i tiden er en dalende interesse for lærerne og deres undervisning, selv om det ofte fra politisk hold udmeldes, at læreren er en ”indflydelsesrig faktor i den pædagogiske proces” (s. 15). Men at være reduceret til ”en faktor, som kan dukke op i analyse af data i produktionen af målbart læringsudbytte”, er milevidt fra den formålsbevidste og didaktisk kloge lærer, der med pædagogisk tæft og didaktisk dømmekraft kan overkomme netop det at holde skole, som indledningen fordrer.

Det er det overordnede perspektiv og den præmis, man må læse bogen med. Ud over indledningen består bogen af fem kapitler og en epilog. Alle kapitler

kan for så vidt læses enkeltstående, selv om de holdes sammen af det overordnede perspektivs røde tråd. Bogen er samlet set ikke så egal og konsistent som de forrige. Der er vægtige og vigtige tanker i og på spil; men der er også flere selvmodsigende og uklare argumenter, især i de midterste kapitler. Måske fordi den politiske agenda her viger for den konsistente kritik, og fordi de forskellige kapitler ifølge forordet er skrevet i andre sammenhænge og i andre diskuterende kontekster. Inden jeg uddyber centrale elementer i bogen et kort overblik over bogens kapitler og indhold. Kapitel 1, Hvad er pædagogikkens ærinde, centrerer pædagogikkens eksistentielle dimension og uddyber det overordnede perspektiv. I kapitel 2, Frigør undervisning fra læring, diskuteres sammenhængen eller forholdet mellem undervisning og læring. I kapitel 3, Undervisningens genopdagelse, undersøges og fremlægges med især udgangspunkt i Emmanuel Levinas det, Biesta kalder ’en tredje vej’ til undervisning. I kapitlet introduceres også begrebet transcendens som essentielt i undervisnings-sammenhæng. Kapitel 4, Lad dig ikke narre af uvidende lærer, diskuterer med udgangspunkt i Paulo Freire og Jacques Rancière forholdet mellem pædagogik og emancipation. Det emancipatoriske er centralt for Biestas eksistentielle tænkning. Endelig opsummerer kapitel 5, Kræv det umulige: undervisning som dissensus, og epilogen, Giv undervisningen tilbage til pædagogikken, pointerne fra især indledningen og kapitel 1 med en fastholdelse af det risikofyldte og tillidskrævende i al (god) undervisning.

Når man som jeg læser bogen med fagdidaktikerens blik, er der stor inspiration

i Biestas overordnede pædagogiske tanker og ideer, som de fx udfolder sig i kapitel 1; mindre er der derimod at hente de steder, hvor Biesta forsøger at give bud på konkretiseringer, dvs. didaktiske bud. Her bliver det som oftest uklart, upræcist og lettere luftigt, og det svækker den samlede argumentation. Det gør sig fx gældende i kapitel 2, hvor han forsøger at beskrive undervisning uden læring, dvs. uden forståelse som grundpille. Et eksempel kunne være s. 63, hentet fra hans egen undervisning, hvor han beder de studerende om at forholde sig til begreber hentet fra hans bog *Den smukke risiko i uddannelse og pædagogik* – ikke ved at forstå begreberne, men ved at adoptere begreberne og lade dem tale til dem. Dvs. ikke lytte til begreberne, men lade sig adressere af dem. Man kunne selvfølgelig godt argumentere for, at det netop er et eksempel på elevgørelse, der er en bevidst tilstand (og ikke bare en modtagende tilstand); men det er ærgerligt, at den del bliver så upræcis, for der er grund til at besinde sig på det overordnede perspektiv og være kritisk over for læringsparadigmets stærke fokus på output. Eller som der står på side 47: ”læringsgørelse(en) af den pædagogiske diskurs har marginaliseret nogle pædagogiske nøglespørgsmål”. Man må som underviser og fagdidaktiker, hvad enten det er i læreruddannelsen eller i skolen, holde fast i, at det er med det overordnede pædagogiske perspektiv som korrektiv, man kan udøve sin myndighed og sin dømmekraft. Det er den myndige lærer, der med fagligt overskud og overblik kan støtte eleverne i at overkomme de vanskeligheder, de uvægerligt støder på i skolen. Dvs. en lærer, der er meget mere end en ”læringsfacilitator” (s. 19).

Beskrivelsen af lærerens opgave og undervisningens mål er bogens store styrke. Undervisningens mål og dermed lærerens opgave er ”at vække et andet menneskes lyst til at eksistere i og med verden på en voksen måde” (s. 24). Igen ser man korrespondancen til Løgstrup og hans begreb om livsduelighed og til pædagogikkens emancipatoriske og ansvarliggørende potentiale. Løfterigt og udfordrende!

For at kunne opnå dette må undervisningen ifølge Gert Biesta byde på tilpas mange forstyrrelser og yde så meget modstand, at elevernes egologik udfordres af både den anden og det andet. Det betyder, at man som lærer skal tilrettelægge forløb, vælge et indhold, der ikke tilgodeser netop det, eleverne umiddelbart ønsker eller tror, de ønsker. Det kræver stor faglig indsigt, viden og sensitivitet over for både stof og elever at kunne støtte eleverne i at være i ”den frustrerende mellemzone”, og det fordrer, at man ikke frakobler aktiviteterne fra stoffet. Det er også et opgør med ideen om en ’friktionsfri’, kompleksitetsreduceret skole, der ligger indlejret i meget af læringsregimets sprog. Undervisning som dissensus, som Gert Biesta beskriver det i kapitel 5. Ved at lade eleverne være i denne ’forstyrrende’ tilstand og proces opnår man, at de er undersøgende og spørgende, og (med et citat af Martin Waagenschein) ”læreren holder forståelsesprocessen i gang som en flod, der flyder, og udgør samtidig bredden, som gør forståelsesprocessen mulig”.

Jeg er enig med Waagenschein i, at forståelse er centralt ift. undervisning, og det strider (måske) imod Biestas overvejelser, som det fx kan ses på s. 57,

hvor han beskriver læringsideologiens syn på læring "begribelseshandling" og tilføjer, at begribelsen sætter selvet i centrum og gør verden til objekt for selvet, hvilket ifølge Biesta begrænser de eksistentielle muligheder, dvs. muligheden for "at verden adresserer og forstyrrer selvet" (s. 58). Underkendelse af forståelse og fortolkning udspringer dels af dette eksistentielle syn på undervisning, dels af et opgør med læringsparadigmet og læringsbegrebet på den ene side og med undervisning som curriculumstyret på den anden side; her fortaber den tredje vejs konkrete udtryk sig. Fx bliver det utydeligt, hvad Biesta egentlig forestiller sig som

undervisningens stof, undervisningens privilegerede indhold. Det er jo, set med fagdidaktikerens øjne, netop gennem stoffet, forstyrrelsen kan ske! Menings-skabelse sker ikke kun i "mødet med den anden", som Biesta skriver på side 84 med udgangspunkt i Levinas; men også i mødet med 'det andet'!

Mht. læringsbegrebet er der også en intern modsigelse i bogen, idet det andetsteds siges, at læring er inkorporeret i god undervisning. Det må man da håbe, får man lyst til at sige! Man kan sige, at det at gribe, begribe og gribes af verden er det, der kan ske for eleverne (og for lærerstuderende),

når de sammen – gennem et stof – med kyndige, myndige og eksistentielt sensitive lærere mødes i undervisningens sitrende rum.

Gert Biesta er en vægtig stemme, og bogen er et væsentligt og læseværdigt bidrag til den fortløbende, aldrig afsluttede drøftelse af forholdet mellem skole, pædagogik og fag og ikke mindst den betydning, det har for den undervisning, der rent faktisk finder sted i klasseværelset mellem lærer og elev. Fordi undervisning har betydning. Bogen og læsningen skæmmes dog af en mangelfuld korrektur, særligt ift. tegnsætningen. ♦